

NAZIM (ŞİİR) BİLGİLERİ

ŞİİRİN İÇ YAPISI (İÇERİK / ÖZ)

Nazım Türü (Konu): Üzerinde durulan sorunlar, olaylar, durumlar, kısaca hakkında söz söylenen her şeydir.

Tema: Şairin ele aldığı konuda yoğun olarak görülen duygudur.

ŞİİRİN DIŞ YAPISI (BİÇİM / ŞEKİL)

Nazım Biçimi: Uyak örgüsü, ölçü gibi dış özelliklerin tümüdür.

Nazım Birimi:

- **Mısra (Dize):** Şiirdeki her satırın adıdır.
- **Beyit:** Bir anlam bütünlüğü taşıyan iki mısralık bölümdür.
- **Kit'a (Bend):** Bir anlam bütünlüğü taşıyan ve en az üç mısradan oluşan bölümdür.
- **Dörtlük:** Anlamca birbirine bağlanmış dört mısradan oluşan bölümdür.

REDİF

Uyağı (kafiye) oluşturan öğelerden sonra gelen; sesleri, anlamları ve görevleri aynı olan sözcük ve/veya eklerle **redif** denir.

Yüce dağlar birbirine göz eder.

Rüzgâr ile mektuplaşır naz eder.

UYAK (KAFİYE)

Şiirde ahengi sağlamak amacıyla genellikle mısra sonlarında görülen ses benzerliğine **uyak (kafiye)** denir.

Uyak (Kafiye) Çeşitleri

- **Yarım Uyak:** Tek ses (ünsüz) benzerliğidir.
Zamandan zamana konar göçerim
Göçmen kuşlar gibi yüksek uçarım
- **Tam Uyak:** İki ses veya bir uzun ses benzerliğidir.
Birçok gidenin her biri memnun ki yerinden
Birçok seneler geçti dönen yok seferinden
- **Zengin Uyak:** İkidenden fazla ses benzerliğidir.
Artık demir almak günü gelmişse zamandan
Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan
- **Tunç Uyak:** Birbiriyle uyaklanan iki sözcükten birinin diğerinin içinde yer almasıdır.
Şekvani dinledim, ezeli mustarip **deniz**...
Duydum ki ruhumuzla bu gurbette sende**deniz**.

- **Cinaslı Uyak:** Yazılışları (sesleri) aynı, anlamları ayrı sözcük ya da öbeklerle yapılır.

Bilmem ki yaz mı gelmiş

Niçin açmış **gül erken**

Aklımı kayıp ettim

Nazlı yârim **gülerken**

ÖRNEK

Aşağıdaki dizelerin hangisinde zengin kafiye kullanılmıştır? (ÖYS-1991)

- Ağaçlar kökünden kopacak gibi
Bir türlü dinmiyor başlayan tipi
- Çınla ey coşkun deniz kayalıklarda çınla!
Sar bütün kumsalları o dolaşık saçınla
- Kardır yağın üstümüze geceden
Yağmurlu, karanlık bir düşünceden
- Dağlar, omuz omuza yaslanan dağlar
Sular kararınca paslanan dağlar
- Kervan yürür peşi sıra düşemem
Yıldız akar uçsam da yetişemem

ÇÖZÜM

A'da tek ses benzerliği var; C'de "ce"ler tam uyak, "den"ler rediftir; D'de "ağ"lar tam uyak, "lar"lar rediftir; E'de "ş"ler yarım uyak; "emem"ler rediftir. B seçeneğinde ise "çınla" sesleri zengin uyaktır, ayrıca bunun tunç uyak olduğuna da dikkat ediniz.

Doğru Seçenek: B

Uyak (Kafiye) Düzenleri

- **Düz Uyak:** Her beytin, dörtlüğün kendi içinde uyaklı olmasıdır. Divan edebiyatında, mesnevi tipi uyak denir.
Allah âdın zikr idelüm evvelâ — a
Vâcip oldur cümle işde her kula — a
Bir kez Allah dise aşk ile lisan — b
Dökülür cümle güneş misli-i hazân — b
- **Çapraz Uyak:** Genellikle Halk edebiyatında görülür.
Çekin halay çalsın durmadan sazlar, — a
Çekin ağır ağır, halay düzülün. — b
Süzülün oyunlar, süzülün nazlar, — a
İnce beller, mahmur gözler süzülün. — b
- **Sarma Uyak:** Dörtlüklerle yazılan şiirlerde görülür.
Derin sularında her an — a
Sizden bir parıltı aksettirecek — b
Kâh çıplak bir omuz sessiz düşecek — b
Eriyen bir kuğu beyazlığından — a

NOT

Ayrıca mani tipi uyak (aaxa), koşma tipi uyak (aaab, cccb...) ve terza-rima nazım biçimine özgü örüşük uyak (aba, bcb...) da vardır.

ÖRNEK

Yıldız arıyorum gökler dolusu
Zaman oraya varmamış olsun

Yukarıdaki dizelerle,

- I. çiçekler arıyorum
- II. görmemiş olsun
- III. dağlar dolusu
- IV. bahçıvan kokusu

sözlerinin tümü kullanılarak "çapraz kafiye" düzeninde anlamlı bir dörtlük kurulmak istenirse, aşağıdaki kullanımlardan hangisi son iki dizeyi oluşturur? (ÖYS-1997)

- A) III. - II. - I.-IV.
- B) II. - III.-IV. -I.
- C) I. - II.- III.-IV
- D) IV. - III.-I.-II.
- E) I. - III. -IV. - II.

ÇÖZÜM

Çapraz kafiye abab şeklindeki kafiyeleniştir. İlk iki dize ab olduğuna göre, önce a olacak dizeyi buluruz:

I. Çiçekleri arıyorum III. dağlar dolusu

Sonra da b olacak dizeyi buluruz:

IV. Bahçıvan kokusu II. görmemiş olsun

Doğru Seçenek: E

ÖLÇÜ (VEZİN)

Aruz Ölçüsü

Hecelerin uzunluk - kısalık bakımından denk olmasıdır.

☞ **Kapalı (Uzun) Hece:** Son sesi ünsüz veya uzun ünlü olan hecedir.

☞ **Açık (Kısa) Hece:** Son sesi ünlü olan hecedir.

ÖRNEK

Hayır, hayal ile yoktur benim alışverişim;

İnan ki her ne demişsem görüp de söylemişim.

Bu iki dizeden, şiirin bütünü ile ilgili özelliklerden hangisi kesin olarak saptanabilir? (ÖYS-1986)

- A) Nazım biçimi
- B) Kafiye düzeni
- C) Ölçüsü
- D) Konusu
- E) Yazıldığı dönem

ÇÖZÜM

Bir şiirden alınan iki dize ile sadece şiirin ölçüsünü belirleyebiliriz.

Doğru Seçenek: C

Aruz Kusurları

- **Ulama (Vasl):** Ünsüzle biten bir sözcüğü ardından gelen sözcüğün başındaki ünlüye yamamak, bağlamaktır.
- **Çekme (İmâle):** Açık heceyi uzun okumaktır.
- **Uzatma (Med):** En az üç sestene oluşan bir heceyi bir kapalı, bir açık hece okumaktır.
- **Kısma (Zihaf):** Uzun bir heceyi kısa okumaktır.

Hece Ölçüsü

Türklerin kullandığı ilk, ulusal ölçüdür. Mısralardaki hece sayılarının eşitliğine dayanır. Özellikle halk şiirinde kullanılır. En çok kullanılanlar 7'li, 8'li ve 11'li olanlardır. Uyumu pekiştirmek için mısraların kendi içinde bölümlere ayrılmasına "durak" denir.

Eğil dağlar eğil / üstünden aşam

Yeni talim çıkmış / varam, alışam(6+5=11'li hece ölçüsü)

Serbest (Ölçüsüz) Şiir

Aruz ya da hece ölçüsüyle yazılmayan şiirlerdir.

Seni görüyorum yine İstanbul,

Gözlerimle kucaklar gibi, uzaktan,

Minare minare, ev ev,

Yol meydan.

NAZIM TÜRLERİ

Lirik Şiir: Duygulu, coşkulu şiirdir. Bu tür, sadece kişisel duyguların değil, millî ve dinî duyguların da anlatan şiir türüdür.

Epik Şiir: Konusu savaş, kahramanlık, yiğitlik ve yurt sevgisi olan ya da tarihsel bir olayı coşkulu bir anlatımla işleyen uzunca şiir türüdür.

Didaktik Şiir: Öğretme amacı güden; bilim, sanat, düşünce, din, ahlak gibi değişik alanlara özgü bilgiler veren, kurallar ve ilkeler öğreten şiir türüdür. Fabl, yergi, manzum öyküler didaktik şiir örnekleridir.

Satirik Şiir: Bir kişiyi, toplumu, bir inancı veya dönemin gidişini ele alarak bunların beğenilmeyen yönlerini alaylı bir dille anlatan şiirlerdir.

Pastoral Şiir: Doğa hayatı, doğa ve kır güzelliklerini anlatan şiirlere verilen genel addir. İki türü vardır:

☞ **İdil:** Kır yaşamının güzelliklerini anlatan şiirdir.

☞ **Eglog:** Çobanların konuşmalarını anlatan şiirdir.

Dramatik Şiir: Manzum tiyatro eserlerindeki şiirlerdir. Eski Yunan ve Latin edebiyatında, daha sonraları Batı edebiyatlarında **klasik komedy** ve **tragedya**'da bu tür şiir görülür.

ÖRNEK

Al bir kalpak giymişti, al,
Al bir ata binmişti, al,
Zafer Irak mı dedim,
Aha, diyordu.

Bu parça, duygu örgüsü yönünden aşağıdaki türlerden hangisine en yakındır? (ÖYS-1975)

- A) Didaktik - lirik
- B) Lirik - pastoral
- C) Pastoral - didaktik
- D) Epik - lirik
- E) Epik - pastoral

ÇÖZÜM

Şiir; içten gelen duyguları coşkun bir dille anlattığından lirik, kahramanlık temasını işlediğinden epiktir.

Doğru Seçenek: D

İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK EDEBİYATI NAZIM BİÇİMLERİ

- **Koşuk:** "Sığır" denilen av törenlerinde savaş, güzellik ve doğa üzerine hece ölçüsünün değişik kalıplarıyla oluşturulan kısa şiirdir. Dörtlüklerle oluşturulmuştur. Halk edebiyatındaki koşmanın temelini oluşturur.
- **Sagu:** "Yuğ" denilen matem törenlerinde ölen kişinin özelliklerini ve geride kalanların acılarını yansıtan şiirdir.
- **Sav:** Şiirsel bir söyleyiş içeren atasözleridir.
- **Destan:** Doğal afetler, savaş, göç gibi toplumsal olayları anlatan halk şiirinin en uzun biçimidir. Genellikle 11'li hece ölçüsüyle koşma tipinde yazılır.

1. Doğal Destanlar

Konusunu tarihten alan, olağanüstülüklerle süslenmiş, uzun, manzum, sözlü, anonim kahramanlık hikâyelerine denir.

Türk Destanları (Doğal)

Sakaların Alp Er Tunga ve Şu

Hunların Oğuz Kağan

Göktürklerin Bozkurt ve Ergenekon

Uygurların Türeyiş ve Göç

(İslamiyet'in kabulünden sonrakiler)

Kırgızların Manas,

Karahanlıların Satuk Buğra Han

Anadolu'da oluşan Köroğlu, Battal Gazi ve Danişment Gazi destanlarıdır.

Dünya Edebiyatındaki Doğal Destanlar

Yunanlılar'ın **İliada ve Odyssea**

Finliler'in **Kalevela**

Sümerler'in **Gilgamiş**

Hintliler'in **Mahabarata, Ramayana**

İspanyollar'ın **La Cid**

Fransızlar'ın **Roland Türküsü**

Almanlar'ın **Nibelungen**

İranlılar'ın **Şehname**

Japonlar'ın **Şinto**

Ruslar'ın **İgor**'udur.

2. Yapma Destan

Doğal destanlardan farklı olmamakla beraber bir şairin kişisel gücüyle oluşturduğu destandır.

Kuvayi Milliye	(Nazım Hikmet)
Üç Şehitler Destanı	(F.Hüsnü Dağlarca)
Genç Osman Destanı	(K.Kul Mustafa)
Aeneis	(Virgilius - Latin)
Kurtarılmış Kudüs	(Tasso - İtalyan)
Kaybolmuş Cennet	(Milton - İngiliz)
Çılgın Orlando	(Ariosto - İtalyan)

ÖRNEK

Aşağıdakilerin hangisinde doğal destanlar bir arada verilmiştir? (ÖYS-1988)

- A) İlyada, Kalevela, Oğuz Kağan
- B) İlyada, Kaybolmuş Cennet, Oğuz Kağan
- C) Kaybolmuş Cennet, Kalevela, Şehname
- D) İlyada, Kurtarılmış Kudüs, Kalevela
- E) Kurtarılmış Kudüs, Şehname, Odyseseia

ÇÖZÜM

Kaybolmuş Cennet ve Kurtarılmış Kudüs yapma destandır.

Doğru Seçenek: A

HALK EDEBİYATI NAZIM BİÇİMLERİ ANONİM HALK EDEBİYATI NAZIM BİÇİMLERİ

Mani

- ☞ Sevgi, doğa, dostluk, aşk... gibi hemen her konuyu işler.
- ☞ 7'li hece ölçüsüyle yazılır.
- ☞ Tek dörtlükten oluşur,

- Asıl anlatılmak istenen duygu / düşünce genellikle son iki mısradadır.
- Uyak düzeni aaxa şeklindedir.

Türkü

- Genellikle aşk, doğa, güzellik vb. konularda yazılır.
- Söyleyeni belli türküler de vardır.
- Her bendin sonunda tekrarlanan nakarat, kavuştak, bağlama adını alan bölüm vardır.

Ninni

- Çocukları uyutmak için söylenen şiirlerdir.
- 7'li ve 8'li hece ölçüsüyle oluşturulur.

Ağıt

- Ölümden duyulan acıyı dile getiren şiirlerdir.
- İslamiyet öncesinde sagu, divan şiirinde mersiye adını alır.

ÂŞIK EDEBİYATI NAZIM BİÇİMLERİ

Koşma

- 11'li hece ölçüsüyle yazılır.
- Dörtlük sayısı 3 ile 5 arasındadır.
- Âşık edebiyatının en çok kullanılan nazım biçimidir.
- Konu bakımından Divan edebiyatındaki karşılığı gazeldir.
- Son dörtlükte ozanın adı geçer.
- Genellikle uyak düzeni abab, cccb, dddb... şeklindedir. Konularına göre türleri şunlardır:
- Güzelleme:** Sevgilinin güzelliklerini, doğa güzellikleri konu alan koşmalara verilen addır.
- Koçaklama:** Yiğitlik, kahramanlık ve savaş konularını işler.
- Taşlama:** Kişilerin ve toplumun kötü yanlarını yeren, eleştiren şiirlerdir.
- Ağıt:** Sevilen bir kişinin ölümünden duyulan üzüntüyü dile getirmek, yas duygularını belirtmek amacıyla yazılan şiirlerdir.

Varsağı

- Toroslar'daki "Varsak" boyunun özel ezgiyle söyledikleri şiirlerdir.
- 8'li hece ölçüsüyle yazılır.
- 3-5 dörtlükten oluşur ve uyak düzeni koşmanıninki gibidir.
- Yiğitçe ve mertçe bir söyleyişi vardır.

- Genellikle "Bre, bre hey, be, hey" gibi ünlemlere yer verilir.

Semai

- Sevgi, güzellik ve doğa konularını işler.
- 8'li hece ölçüsüyle yazılır.
- Koşmaya göre daha kıvrak ve canlı bir söyleyişi vardır.
- Uyak düzeni ve diğer özellikleri koşmaya benzer.

Destan

- Savaş, kahramanlık, ayaklanma, kıtlık, hastalık, doğal afetler... gibi konuları işler.
- Genellikle 11'li hece ölçüsüyle yazılır.
- En uzun nazım biçimidir.
- Nazım birimi dörtlüktür.
- Uyak düzeni koşmanıninki gibidir.

TEKKE EDEBİYATI NAZIM BİÇİMLERİ

İlahi

- Allah aşkıyla, insan sevgisini bütünleştiren lirik şiirlerdir.
- 7'li, 8'li, 11'li hece ölçüsüyle yazılır.
- Bektaşilerde nefes, Alevilerde deme, Mevlevilerde ayin adını alır.
- Uyak düzeni koşmaya benzer.

Nutuk

- Tekke önderlerinin (mürşit) tarikata yeni giren dervişlere tarikat adabını öğretmek için söyledikleri şiirlerdir.
- Didaktik (öğretici ve öğüt verici) özelliindedir.

Şathiye

- İnançlardan alaycı bir dille söz ediyormuş gibi söylenen şiirlerdir.
- Görünüşte saçma sayılan bu alaycı sözlerin, yorumlandığında tasavvufa ilgili çeşitli derinlikler taşıdığı görülür.

Devriye

- Tasavvufa göre, evrenin ve insanın Allah'tan gelip tekrar Allah'a dönmesi düşüncesini anlatan şiirlerdir.

DİVAN EDEBİYATI NAZIM BİÇİMLERİ

Gazel

- Genellikle aşk, güzellik ve şarap konularını işler.
- En az 5, en çok 15 beyitten oluşur.
- Divan edebiyatında en çok kullanılan nazım biçimidir.
- İlk beytine matla, son beytini makta denir.
- En güzel beyit beytü'l gazel, şairin mahlasının geçtiği beyit taç beyit adını alır.
- Bütün beyitler aynı güzellikteyse yek-âvâz, aynı konudan söz ediyorsa yek-ahenk adını alır.
- Uyak düzeni aa, ba, ca, da... şeklindedir.

Kaside

- Devlet ve din büyüklerini öven şiirlerdir.
- En az 33 en çok 99 beyitten oluşur.
- İlk beyit matla, son beyit makta, şairin mahlasının geçtiği beyit taç adını alır.
- En güzel beytine beytü'l kasid denir.
- Konularına göre tevhit, münacat, naat adlarını alır.
- Uyak düzeni aa, ba, ca, da... şeklindedir.
- Belli bir yazılış yöntemi vardır:

İlk bölümde bir tasvir yapılır. (Nesip, teşbip)
Asıl konuya giriş yapılır. (Girizgâh beyti)
Şiire konu olan kişi övülür. (Methiye)
Araya bir gazel alınabilir. (Tegazzül)
Şair kendini över. (Fahriye)
Allah'a yalvararak şiir bitirilir. (Dua)

Mesnevi

- Türk edebiyatına Fars edebiyatından geçmiştir.
- Savaş, aşk, din ve ahlâk konularını işler.
- Bugünkü hikâye ve romanın, sözlü edebiyat dönemindeki destanın divan edebiyatındaki karşılığıdır.
- Divan edebiyatının en uzun nazım şeklidir.
- Beyit sayısı sınırsızdır.
- Aruzun kısa kalıplarıyla yazılır.
- Uyak düzeni aa, bb, cc, dd... şeklindedir.
- Divan şiirinde bir şairin beş mesnevisine hamse denir.
- Türk edebiyatının ilk mesnevisi Yusuf Has Hacip'in yazdığı Kutadgu Bilig'dir.

Kıt'a

- Bir nükte, bir yergi, bir düşünce gibi özel konuları işler.
- En az 2 en çok 12 beyitten oluşur.
- Genellikle makta ve matla beyti olmayan gazel gibidir.
- Beyitler arasında anlam birliği vardır.
- Genellikle şair mahlasını kullanmaz.
- Uyak düzeni xaxa şeklindedir.

Müstezat

- Her mısranın altında ziyadesi (kısa mısra) vardır.
- Kısa mısra, uzun mısranın anlatımını tamamlar.
- Uzun ve kısa mısralar gazel gibi kafiyelenir.

Rubai

- Türk edebiyatına Fars edebiyatından geçmiştir.
- Yaşam felsefesi, tasavvuf, aşk konuları işlenir.
- Dört mısralık bir bent ile kurulan nazım biçimidir.
- Belirli aruz kalıbıyla yazılır.
- Özlü, nükteli anlatıma sahiptir.
- Uyak düzeni maniye benzer.
- En büyük ustası İranlı Ömer Hayyam'dır.

Tuyuğ

- Divan edebiyatına Türklerin kazandırdığı nazım biçimidir.
- Konu, mısra sayısı ve uyak örgüsü bakımından rubaiye ve maniye benzer.
- Aruzun 11'li heceye uyan bir kalıbıyla yazılır.
- Azeri ve Çağatay edebiyatında gelişmiştir.

Murabba

- Hemen her konu işlenebilir.
- En az 3, en çok 7 bentten oluşur.
- Dörder mısralık bentlerden oluşur.
- Şarkıdan bestelenmek için yazılmaması ve dilinin ağır olmasıyla ayrılır.
- Uyak düzeni aaaa, bbba, ccca... şeklindedir.

Şarkı

- ☞ Türklerin şarkıdan esinlenerek Divan edebiyatına kazandırdığı bir nazım biçimidir.
- ☞ Aşk ve güzellik konusunu işleyen bestelenmiş şiirlerdir.
- ☞ En az 2 en çok 5 dörtlükten oluşur.
- ☞ Nedim'in öncülüğünü yaptığı nazım biçimidir.
- ☞ Genellikle son mısralar nakarat olmak üzere uyak düzeni aaaa, bbba, ccca... şeklindedir.

Muhammes

- ☞ Hemen her konuda yazılabilir.
- ☞ Her bendi 5 mısradan oluşur. Bu biçimle oluşturulan şarkılar da vardır.
- ☞ Uyak düzeni aaaaa, bbba, ccca... şeklindedir.

Terkib-i Bend

- ☞ Yaşamdan şikâyet, felsefi düşünceler, toplumsal yergiler; mersiye, hicviye, methiye gibi konular işlenebilir.
- ☞ En az 5 en fazla 15 bentten oluşur.
- ☞ Bent aralarında birer vasıta beyti bulunur.
- ☞ Vasıta beytinde mısralar kendi arasında kafiyelidir.
- ☞ Uyak örgüsü aa ba ca... dd şeklindedir.
- ☞ En ünlü terki - i bend Bağdatlı Ruhî'nindir. Buna en güzel nazireyi de Ziya Paşa yazmıştır.

Terci-i Bend

- ☞ Dinî konuların ve soyut kavramların ele alındığı nazım biçimidir.
- ☞ Terki-i bendin aksine vasıta beyti her bendin sonunda aynen tekrar edilir.
- ☞ Diğer özellikleri terki-i bendle aynıdır.

ÖRNEK

Aşağıdaki dizilerden hangisi, **tümüyle** Divan Edebiyatı ürünlerinin adlarıdır? (ÖYS-1986)

- A) gazel - şarkı - murabba - mani - mesnevi
- B) rubai - muhammes - destan - tuyuğ - masal
- C) tuyuğ - kaside - murabba - türkü - gazel
- D) müstezat - mersiye - gazel - naat - münacat
- E) şarkı - ağıt - rubai - müstezat - mani

ÇÖZÜM

Mani, destan, masal, türkü halk edebiyatı ürünleridir.

Doğru Seçenek: D

DİVAN EDEBİYATI NAZIM TÜRLERİ

Münacat: Allah'a yalvarıp yakarmak için yazılan şiirdir.

Tevhit: Allah'ın birliğini ve yüceliğini konu edinen şiirdir.

Naat: Hz. Muhammed'i öven, O'nu yücelten şiirdir.

Methiye: Ünlü, bir kişiyi övmek için yazılan şiirdir.

Mersiye: Ölen ünlü bir kişinin ardından söylenen yas şiiridir.

Hicviye: Bir kişiyi ya da toplumu yermek için yazılan şiirdir.

YENİ TÜRK ŞİİRİ NAZIM BİÇİMLERİ

Terza-rima

- ☞ İtalyan edebiyatından Fransız ve Avrupa edebiyatına yayılmış bir nazım biçimidir.
- ☞ Üç dizelik bendlerden oluşur.
- ☞ Dante, İlahi Komedyayı bu nazım şekliyle yazmıştır.
- ☞ Uyak düzeni aba, bcb, cdc, d şeklindedir.

Sone

- ☞ Batı edebiyatlarında kullanılan klasik bir nazım biçimidir.
- ☞ İlk olarak şair Petrarca tarafından kullanılmıştır.
- ☞ 14 mısradan oluşur.
- ☞ Uyak düzeni abba abba ccd eed şeklindedir.

Triyole

- ☞ On mısralı nazım biçimidir.
- ☞ Uyak düzeni ab-aaaa-bbbb şeklindedir.

Serbest Müstezat

- ☞ Divan edebiyatı nazım biçimi müstezatın daha özgürce, şiire uygulanmış biçimidir.
- ☞ Servet-i Fünûn ve Fecr-i Ati şairlerince kullanılmıştır.
- ☞ Nazım nesre yaklaştırılır.

(Bu test için tavsiye edilen süre 20 dakikadır.)

1. "Dağlar başın kar aldı
Gül etrafın har aldı
Ecele borçlu kaldım.
Bir canım var yâr aldı."

Bu dizeler için aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Halk şiirinin en küçük nazım biçimi olan manidir.
B) Kafiye düzeni "aaxa" şeklindedir.
C) Tam kafiye ve redif vardır.
D) Anonim halk şiiri nazım biçimidir.
E) Aruz vezniyle söylenmiştir.
2. İtalyan nazım biçimlerinden biridir. Üçer dizelik bentlerden oluşur. Bentlerin sayısı ozanın dilediği ölçüde olabilir. Uyak örgüsü aba, bcb, cdc d şeklindedir.
Yukarıda bahsedilen nazım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?
- A) Epope B) Triyole C) İdil
D) Sone E) Terza-rima

3. "Batan gün kana benziyor
Yaralı cana benziyor
Ah ediyor bir gül için
Şu bülbül bana benziyor."

Yukarıdaki dörtlüğün kafiyesi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yarım kafiye B) Tam kafiye C) Zengin kafiye
D) Tunç kafiye E) Cinaslı kafiye
4. I. Bursa'da bir eski cami avlusu
II. Mermer şadırvanda şakırdayan su
III. Orhan zamanından kalma bir duvar
IV. Onunla bir yaşta ihtiyar çınar.
Yukarıdaki dizelerle "sarma kafiye" düzeninde bir dörtlük oluşturulmak istense dizelerin sıralanışı nasıl olur?
- A) I- III- II- IV B) I- II- IV- II C) I- IV- II- III
D) I- III- IV- II E) I- II- III- IV

5. "Uçun kuşlar, uçun doğduğum yere;
Şimdi dağlarında mor sümbül vardır.
Ormanlar koynunda bir serin dere,
Dikenler içinde sarı gül vardır."

Bu parça, konusu yönüyle aşağıdaki şiir türlerinden hangisine örnek olabilir?

- A) Didaktik- Pastoral B) Lirik- Dramatik
C) Pastoral- Lirik D) Epik- Lirik
E) Pastoral- Dramatik

6. **Gazel ve mesnevi ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?**

- A) Gazelde aşk ve güzellik konusu; mesnevide ise öğretici, dinî, ahlâki konular işlenir.
B) Gazellerin kafiye örgüsü aa / ba / ca... şeklindedir. Mesnevide her beyit kendi arasında kafiyelidir.
C) Gazel aruzun uzun kalıplarıyla, mesnevi ise kısa kalıplarıyla yazılır.
D) Gazelde beyitler arasında konu birliği olmayabilir; mesnevide vardır.
E) Gazelde beyit sayısı sınırlı değildir, mesnevide ise beyit sayısı sınırlıdır.

7. Ormanda büyüyen adam azgını
Çarşıda pazarda lisan beğenmez

Yukarıdaki dizelerde

- I. Medrese kaçkını
II. İnsan beğenmez
III. Softa bozgunu
IV. Selâm vermek için

Sözlerinin tümü kullanılarak çapraz kafiye düzeninde anlamlı bir dörtlük kurulmak istenirse, aşağıdaki sıralamalardan hangisi son iki dizeyi oluşturur?

- A) III.-II. B) I.-II. C) IV.-III. D) I.-III. E) I.-III.
I.-IV. III.-IV. I.-II. IV.-I. IV.-II.

8. Şu derenin alıcı
Kınalı parmak ucu
Yârim arpa yoluyor
Ben olayım alıcı

Aşağıdakilerden hangisi yukarıdaki maninin özelliklerinden değildir?

- A) Anonim Halk edebiyatı ürünüdür.
B) Yedili hece ölçüsüyle söylenmiştir.
C) Karşıt anlamlı sözcüklerden yararlanılmıştır.
D) Cinaslı kafiyeden yararlanılmıştır.
E) Dörtlük birimiyle yazılmıştır.

9. Aşağıdakilerin hangisinde redif yoktur?

- A) Camlar hüznünü, yollara düşmüş söğüt çınar
Yaprak döküp huzura kapanmıştı sonbahar
- B) Sular sarardı... Yüzün perde perde solmakta
Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta
- C) Gece gündüz hayalinle kendimi avutmuşum
Bir sevgili uğruna dünyamı unuttuğum
- D) Karadutum, çatalkaram, çingenem
Nar tanem, nur tanem, bir tanem
- E) Yüzün parmaklarından akıp kayboluyor
Böyle hep bir şey kopuyor, bir şey kırılıyor

10. Aşağıdakilerden hangisi Divan edebiyatı nazım biçimlerinden biri değildir?

- A) Gazel B) Murabba C) Mesnevi
D) Mersiye E) Şarkı

11. Böyle bağlar

Yâr başın böyle bağlar
Gül açmaz bülbül ötmez
Yıkılsın böyle bağlar

Halk edebiyatı ürünü olan bu dördlüğün türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Mani B) Ağıt C) Ninni
D) Türkü E) Koşma

12. Geçmiş günü beyhûde yere yâd etme

Bir gelmemiş an için de feryâd etme
Geçmiş, gelecek, masal bütün bunlar
Eğlenmene bak, ömrünü berbat etme

Bu dördlüğün nazım şekli aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Rubai B) Kaside C) Gazel
D) Mani E) Murabba

13. Divan edebiyatı ile ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Tuyuğ, yalnız Türk edebiyatında görülür.
B) Kasidenin nesib bölümünde betimleme yapılır.
C) Müstezatta kısa dizeye ziyade denir.
D) Gazel ve kasidenin uyak düzeni aynıdır.
E) Kit'anın nazım birimi dördlüktür.

14. - Türk edebiyatına Fars edebiyatından geçmiştir.
- Aruz ölçüsünün özel kalıplarıyla yazılır.
- Tek bir dördlükten oluşur.
- Uyak düzeni aaxa şeklindedir.

Yukarıdaki özellikleri verilen nazım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Mani B) Mesnevi C) Rubai
D) Tuyuğ E) Murabba

15. Aşağıdaki nazım türlerinin hangisinde nazım birimi olarak beyit kullanılmamıştır?

- A) Rubai B) Kit'a C) Kaside
D) Gazel E) Müstezat

16. Sagu, ağıt ve mersiye türlerinin ortak yanı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ölçüleri B) Uyak düzenleri C) Uzunlukları
D) Temaları E) Nazım biçimleri

17. Aşağıdaki dizelerin hangisinde farklı bir uyak türü kullanılmıştır?

- A) Bir neşeli hengâmede çepeçevre yamaçlar
Hep aynı tahassüsle meyillenmiş ağaçlar
- B) Orhan zamanından kalma bir duvar
Onunla bir yaşta ihtiyar çınar
- C) Telgrafın telleri semaya bakar
Senin o güzel gözlerin çok canlar yakar
- D) Bir taze bahar âlemi seyretti felekte
Mevsim mütehayyil, vakit akşamdı Bebek'te
- E) Mavi bir gölge uçtu pencereden
Yaramaz geldi kim bilir nereden?

18. Aşağıdakilerden hangisi bir gazelin son beyiti olabilir?

- A) Perde çek çehreme hicran günü ey kanlu sirişk
Ki gözüm görmeye ol mâh-likadan gayrı
- B) Yetti bî-kesliğim ol gâyete kim çevremde
Kimse yok çizgire gird-âb-ı beladan gayrı
- C) Ne yanar kimse bana âteş-i dilden özge
Ne açar kimse kapım bâd-ı sabâdan gayrı
- D) Bozma ey neva gözlüm yaşı habâbın ki ey bu seyl
Komadı hiç imâret bu binadan gayrı
- E) Bezm-i aşk içre Fuzuli nice âh eylemeyen
Ne temettu bulunur neyde sabâdan gayrı

1-E 2-E 3-B 4-D 5-C 6-E 7-E 8-C 9-A 10-D 11-A 12-A 13-E 14-C 15-A 16-D 17-E 18-E